THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
251 - 253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967
Subscription Rates $5.00 Per Year
Single Copy — 2 Cents

Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ontario
January 22nd. 1913.

מען פראטעסטירט, אבער מען איז אליין אויך ניט בעסער

צו דעם תיפט - האט פון די אלייאירטע רעגיערונגען איז איבערגעגעבען געווארען א פראטעסט פון דער אינגארישער רעגיערונג, וועלכער פראטעסטירט געגען די גרויזאמקייטען און רציחות, וועלכען עס באגעהן די רוסענער געגען אונגארישען פאלק, אין די פארשטעהער פון אונגארן רעכענען אוים א גאנצען צעטעל חטאים. ווא די רוסענער זענען באגאנגען. אין איין פלאץ, ווערט דערצעהלט, האבען די רוסענער ארעסטירט פערזאנען, וועלכע האבען געשטיצט אונגארישע אפיצערן דערשאסען, און אזעלכע פארברעכענס ווערען אויסגערעכענט א גאנצע רייהע.

און דער פראטעסט ווערט פארענדיגט מיט א ביטע, אז די אלייאירטע זאלען שיקען אקאמיסיע אינטערזוכען די אלע פאסירונגען. און באשיצען דאס ארומע מאדיארישע פאלק. וועלכעס האלט ביי ציזאמענברעכען.

די מאדיארען פראטעסטירען געגען די רוסענישע שחיטות — זיי בער באגעהן זיך ניט רוסענען מיט זיידענע הענטשקעס מיט דער באזעלטער אונגארן, אבער וואס הערט זיך עפעס מכח אונגארן אליין, מכח די מאדיארען זעלבסט.

אליין ווערען זיי אונטעריאכט און געדרופט פון די רוסענער, אבער די אונגארישע ווייסע ארטיילען פלינדערען, פאגראמירען און רויבען צו דער זעלבער צייט אידישע הייזער. און די פארפאלגטע מאדיארישע בעאמטע דערשיסען אידען הונדערטערווייז.

פילען, אוקראינע, אבער איך אין אונגארן שפיעלט זיך יעצט אפ איינע פון די מלוכנסטע קאטאסטראפעס פאר'ן דאמיגען אידענטום, און די זעלבע וואס פראטעסטירען יעצט געגען די רוסענישע פארפאלגונגען, זיי אליין פארפאלגען די שוואבערע פון זיי — די אידען.

אונגארן פראטעסטירט און פאלאנגט יושר, אבער קענען די יעצטיגע אונגארישע רעגיערער ערקלערען מיט א ריינעם געוויסען, אז זיי זענען אומשולדיג אין דיי בייכען אידיש בלוט, וואס גיסט זיך יעצט אין אונגארן?

ווען מען פאדערט שין פון דער וועלט'ס געוויסען, דארף דער איינצעלער געוויסען אויך זיין ריינער, ווי עס איז יעצט דער פאל מיט דער פראטעסטירענדער אונגארן.

פאלקס-איינסנטום אין קאנאדע און אין די שטאאטען

לויט דעם באשלוס פון'ם קאנגרעס אז דעם ערשטען מערץ זאלען די אמעריקאנער אייזענבאהנען צוריקגעבען צו זייערע פרייזאטע בעלי בתים פון די באהנען זונטאג מיטנאכט צוריק באקומען זייער אייגענטום. נאכדעם ווי פאר זעקס און צוואנציג הדשים צייט, זענען די באהנען געשטאנען אונטער'ן קאנטראל פון דער רעגיערונג, און צוזאמען מיט זייער אייגענטום האבען די פרייזאטע אייגענטימער אויך באקומען די ערלויבניש צו הערשען די פרייזען אין פאר פאסאזשירען, אז פאר פראכט.

ווען די אמעריקאנער רעגיערונג האט איבערגענומען די באהנען, איז עס נאר געווען אלס א מלחמה נויטווענדיגקייט, צו וועלכען מען האט צוגעלעגט א סך געלט. אבזאהל אינטער'ן פרייזאטען סיסטעם האט מען געמאכט דערביי פראפיטען, און ווען עס איז געווארען אויס מלחמה נויטווענדיגקייט, קעהרט מען זיי דארום צוריק צו די אייגענטימער.

דאס איז געווארען דער סוף פון דעם ערשטען וויכטיגען פארזוך איינצופיהרען אין אמעריקע פאלקס - אייגענטום.

און צו דער זעלבער צייט וואס דאס פאסירט אין אמעריקע, קומט אין דער שכנה'שער קאנאדע פאר א גאנץ אנדער זאך.

די קאנאדער רעגיערונג האט ניט נור איבערגענומען די „קענעדיען נארטהערן" וועלכע האט שוין יעצט דעם נאמען „קענעדיען - געשאנעל ווייזלווייס", נאר עס איז שוין אויך אזוי גוט ווי פארענדיגט דער „דיעל" מיט דער גרענד טראנק, און נאר אין גיכען וועט דער גרעסטער טייל פון די קאנאדער כאהן - ליניען זיין פאלקס - אייגענטום.

עלעקטרישע קראפט, טראנספארטאציע, און א רייהע פון אנדערע נויטווענדיגקייטען און פארקעהר - מיטלען, זענען ביי אונז פאלקס - אייגענטום. צו דער צייט, וואס ביי אינזער שכן פון דרום זייט, איז פאלקס - אייגענטום אזוי אונפאפולער.

אמעריקע איז דיעזיג גרויס לגבי קאנאדע, און איז דער לעצטער'ס וועג גרייזערין אין פיעלע הינזיכטען, בנוגע אבער פאלקס - אייגענטום האט שוין קאנאדע לאנג גערעכנט דאס, פון וועלכען די פראיעקטע שטאאטען ווילען דערווייל נאך ניט וויסען.

וויפיעל גערעכטע טענות עס זאלען ניט זיין איסצוזעצען געגען פאלקס - אייגענטום, איז עס אבער זיכער א פארשריט געגען דער סיסטעם פון פרייזאטען קאנטראל ביי אזא וויכטיגער זאך ווי איזענבאהנען.

אמעריקא איז גרוס מוטהיג אויך ווען זי איז סענהערציג

פון לעא וואלפסאן.

מיט דעם גרעסטען אינטערעס האב איך נאכגעפאלגט די זאגענאנטע „אינטערנאציאנאל" פון די פינף סאציאליסטישע אסעמבלימען, וועלכע שלעפט זיך שוין וואכען לאנג אין אלבאני. אינטערעסירט האט מיך דער ענין פון צוויי שטאנדפונקטען — אן אמעריקאנישען און א אידישען.

פון דעם אמעריקאנע שטאנדפונקט ציזאמען מיט א סך בירגער פון דעם לאנד, די סאציאליסטישע אסעמבלימען אלס דעם האב איך באטראכט די אויסשטאנג פון גרעסטען „פארברעכען" וואס איז יא ווען באגאנגען געווארען געגען אמעריקא זעלבסט. דער ערגסטער שונא פון אונזער דעמאקראטיע און פון אירער פרינציפען און יסודות האט איהר ניט געהעגט געבען קיין שעדליכערען קלאפ ווי דעם, וועלכען זי האט געקראגען פון ספיקער סוייט און די אסעמבלי. אין אינזער נאנצער עקזיסטענץ אלס א פרייע רעפובליק איז פארהאן קיין פאליטישער טאט וועלכער זאל זיין אזוי שענדליך ווי דעם, וועלכען די פאליטישענס פון אלבאני זיינען באגאנגען.

איך האב געגלייכט ווערטער צו פערדראמען, ווען זייער האנדלונג, כאטש איך אליין בין ניט קיין סאציאליסט און כאטש איך האב א סך מאל געהערט געגען דער סאציאליסטישער פארטיי.

איך ווייס, אז כמעט אלס דער אינטערעסירט דער סאציאליסטישער טרייל אויף א באזונדערען אופן. איך האב פארגלייכט דעם טרייל פון אלבאני און אנדערע טרייל'ס אין אייראפע לעדער — און וואס פאר א חלוק עס איז פארהאן צווישען זיי. אויך „אונזער טרייער זיינען פיער פון די אנגעקלאגטע אידען. פון די פינף לאיעדס וועלכע פאר טייריגען די אסעמבלי'ס זיינען דריי אידען. דער הויפט לאיער פון דער פארטיידיגונג איז א איד. ביי דעם טרייל האט מען אריינגעגעבראכט אין רעקארד א אידישע „ריוט" ביכער. א סך פון די וויכטיגסטע ערות פון דער אנקלאגע זיינען אידען. עס וועלען וואהרשיינליך זיין א סך אידישע פאר דער פארטיי דיומע. א סך מאל ביי דעם טרייל איז געבראכט געווארען דאס וואר „דער איש". אין אלגעמיינעם האט זיך גע - פיהרט ביים טרייל — אין אלע זיינע אייגענשאפטען כמעט א מן שיכות מיט „דזשוס און דזשואיש". אלע ציטוטענען — די וויכטיגסטע פון דעם לאנד, האבען דערפארטעט דעם טרייל. און איבער איהם געשריעבען — און מען זאגט, אז קיין שום וואר איז געזאגט געווארען געגען די אידען, אדער עס איז אויסגענוצט געווארען געגען אידען. איך וואלט דער מיך ניט דאריבער. ביי אונז דא האט עס אנדערש ניט געקענט זיין. איך וויל עס נאר קאנסטאטירען אלס א פאקט, און באטראכט עס אלס א זעהר וויכטיגען פאקט. ווערט צום פארצייכענען. שטעלט זיך פאר אזא טרייל אין פראנקרייך, דייטשלאנד און אנדערע אייראפעאישע לענדער אפילו אנגלאנד אריינגערעכענט? וואס וואלט זיך דארט אפגעטון? וואס פאר א „גאט מיטע" דאס וואלט געווען פאר די אנטיסעמיטען און זייערע צייטונגען.

איך האב געהערט דאס שרעקען זיך פון זאגענאנטע פיהרער. לכן הנה מיר דארפען שווייגען מיר טארען נאר ניט זאגען, דער אדעלער נאמען באראף ניט ארייננעבראכט ווערען אין דיעזער געשיכטע א. ז. וו. איך בין אבער ניט איינשטיט מיט מיט דיעזער פראצעדור. מען קען זי אויסטייטשען אויף צוויי ווענען — איינער איז, אז מיר זיינען גלייכגילטיג צו אונזערע רעכטע, דער צווייטער איז, אז מיר זיינען פיינ צו פייטען פאר זיי. ביידע אויסטייטשונגען זיינען ניט ריכטיג, אונזער האנדלונג אדער בעסער געזאגט, אונזער ניט האנדלונג פיהרט אבער צו זיי. אלס אמה'ע אמעריקאנער, אלס ליעבהאבער פון פרייהייט האבען מיר באדארפט ענערגיש פראטעסטירען. ווען אינזערע בירגערליכע רעכטע זיינען אנגעגריפען געווארען, נאך מעהר האבען דאס באדארפט טאן די ביהגער פון די דיסטריקטען ווערע האבען ערוועהלט די סאציאליסטישע אסעמבליימען, מייסטענס פון וועלכע זיינען אידען. אהן איינסאמע צו וועלכער פארטיי זיי באלאנגען, האבען זיי באדארפט עטערעטיש אהויסטרעטען געגען דער שענדליכער באהאנדלונג פון די פארטעטער פון זייערע דיסטריקטען. זייער שווייגען איז באדויערענסווערט און איך טרויערג.

איך באטראכט אינזער שווייגען אלס א פעהלער און אלס א גרויסע עולה וואס מיר זיינען באגאנגען געגען זיך זעלבסט אלס אמעריקאנער און אלס אידען.

פון דעם אידישען שטאנדפונקט האט מיך אינטערעסירט דער סאציאליסטישער טרייל אויף א באזונדערען אופן. איך האב פארגלייכט דעם טרייל פון אלבאני און אנדערע טרייל'ס אין אייראפע לעדער — און וואס פאר א חלוק עס איז פארהאן צווישען זיי. אויך „אונזער טרייער זיינען פיער פון די אנגעקלאגטע אידען. פון די פינף לאיעדס וועלכע פאר טייריגען די אסעמבלי'ס זיינען דריי אידען. דער הויפט לאיער פון דער פארטיידיגונג איז א איד. ביי דעם טרייל האט מען אריינגעגעבראכט אין רעקארד א אידישע „ריוט" ביכער. א סך פון די וויכטיגסטע ערות פון דער אנקלאגע זיינען אידען. עס וועלען וואהרשיינליך זיין א סך אידישע פאר דער פארטיי דיומע. א סך מאל ביי דעם טרייל איז געבראכט געווארען דאס וואר „דער איש". אין אלגעמיינעם האט זיך גע - פיהרט ביים טרייל — אין אלע זיינע אייגענשאפטען כמעט א מן שיכות מיט „דזשוס און דזשואיש". אלע ציטוטענען — די וויכטיגסטע פון דעם לאנד, האבען דערפארטעט דעם טרייל. און איבער איהם געשריעבען — און מען זאגט, אז קיין שום וואר איז געזאגט געווארען געגען די אידען, אדער עס איז אויסגענוצט געווארען געגען אידען. איך וואלט דער מיך ניט דאריבער. ביי אונז דא האט עס אנדערש ניט געקענט זיין. איך וויל עס נאר קאנסטאטירען אלס א פאקט, און באטראכט עס אלס א זעהר וויכטיגען פאקט. ווערט צום פארצייכענען. שטעלט זיך פאר אזא טרייל אין פראנקרייך, דייטשלאנד און אנדערע אייראפעאישע לענדער אפילו אנגלאנד אריינגערעכענט? וואס וואלט זיך דארט אפגעטון? וואס פאר א „גאט מיטע" דאס וואלט געווען פאר די אנטיסעמיטען און זייערע צייטונגען.

דער שלים-מזל'דיגער מזומן ביים בענטשען

פון דר. א. מארגאלין.

די דריי גרויסע וועלט - באצייונגען, וועלכע האבען אזוי לאנג געארבייט אויפ'ן „ווערסאילער" „ביל א'פיער". פארענדיגען שוין ווייער לעצטע „סעודה", און עסען אויף דעם רעשט אינטערנאציאנאלע פאטרויעס וואכיי האבען פארקאכט.

ווער ווייס, צי דאס איז שיין דער „דעסערט"? מעגליך, אז שטארקע דראנסטישע אפציהרונגען וועלען נאך דארפען די וועלט פרעסער ראטעווען פון א כראניש שען כמעט אונהיילבארען, מאגען ראטעווען, די סימפטאמען פון וועלכען מען זעהט שוין אויבערפלעכליך אפילו איצט.

מערקווירדיג, וואס ווייטער זיי פאס-מאקשווען זיך מיט די פעטע „טרינקמענטס" פון דער טרינקיטשען, אלץ אפגעשוואכטער, מאטלאזער מייעדער און לא-עליכס'דיגער פיהלען זיי זיך די אפע טרייבער לאנדאנער דיפלאמאטען, הער שלים-מזל'דיגער מזומן אין וועלכען אויר מער בענטשט שוין אין דער צווייטער האלט ערשט ביי דעם מארקאני-קוגעל.

דער זיעג זייערער קומט מיר פאר, ווי א פאטאלער קרזיס נאך א טיפס-אנאלז, ווי די לויזונג פון א ביבער קראנקהייט, וואו דער חולה בעפרייט זיך פון צוצים פון זיין אפעטיט מאנטעל און חוביבט אן צו שלינגען ווילד, אלץ וואס עס קומט איהם אין מויל ארויין. מיליעגעס מיט פרוישיגעס זיסעס מיט געזאלצענעס, פערקישע לאקומו'ס מיט איטאליענישע סאלאד, רוסישען בארשטש מיט „כרמלווויין"... און דאס עסען קעהרט איהם איבער די גערעדים און מאכט איהם אן ארגאניזם אזא הענוואלוציע, אז עס הוביבט איהם פון בעט, ווי אין קאנווולסיעס און ווארפט איהם צוריק מיט אזא האסט, ווי אן עפילעפסי-קער...

פון דער גאנצער תקיפה און זיכער - הייט, פון דעם שטאלץ און זיעגעס-בע-וואוסטזיין פון די ווערסאיליער פריעהענס דיקטאטארען האט זיך אויסגעלאזט א שוואבער שטרייענער בויזדעם, וואס צו-טערט פאר פייער און פאר וואסער.

א בעראטונג פון דיסקרעדיטירטע בעל'ס-בתישע כלל-טוער בעפאר דער „קלאפא", וועלכע פיהלען אז זייערע מיינו-טען ביז'ן צו דו וואהלען זיינען געעשהרט, א מין געקיכסטעלטע „ליבעראלע" שטרייס-פאליטיק און קאמעטע-ע מיט פרייהייטען פון א טשועזענעם ביזיאקראטישען דעס-פאט אויף מארגען נאך א פאליטישער אי-בערקעהרעניש.

דער גאנצער טאן און האלטונג, די אפטאלטערטע אן די ווערט באשטיצונגען, וועל האבען מיט זייערע אינפאראנטווארט-ליכע אין מיסטערלענגע שריט מיאים אפ-ארבייטער ארע נאציאנאל" — די בעזיעגטע אין די זייערייכע.

דארום ציטערט אזוי די דיפלאמאטיע אין גאלאנט מיט איהר שטרייס-פאליטיק פון היסטאריישער פערציוויפלונג אין פאר-ווירונג.

דארום פיהלט זי זיך אזוי מאכטלאז, אזוי אינגטשלאסען אין ערען רוהן, אין ערען אהציאן, אין ערען פריצי-פאליטיק פון.

דארום וועקעלט זי אזוי אפט אויהרע אלע „פעסטע" בעשליסע אין פראגראמ-פונקטען, איהרע פארזיגען אין טענדענ-צען.

דארום ווערט איהר יעדער שטרעבער פערלאנג אדער אולטאמאטום נאטע פון איין „קוק עהר נדה" בלאר מיזדרעיאר אמפראמיסיכער.

דער פריעדען איז דעם „מזומן" פון מאטען" פיעל אינטערעסאנטער ווי די טען האבענען מיטיגען אים אויבערשיר.

פעלע מאל ווען צייטענען האבען גע-פרעדיגט. און אנטוויט גענען מלחמה ווייל ער איז פאר זיי פיעל אמ-פליצירטער און ריזיאלישער, ווייל די מלחמה האט בעתעשט דעם מאסענפר-כאן ביי אלע פערהער אין דאס זיי ניט ער-לויבט איבער זייער שיקזאל פריי און נוכ-טער נאכצודענקען, און דער פריעדען האט זיי איפגעוועקט פון זייער היפנאז און ע-ענגאנדס אלע נאציאנאלע — די בעזיעגטע און די זייערייכע.

אין מלחמה-צייט ארבייט ביים מענשען שען דער אינסטינקט מעהר ווי דער גע-דאנק, אין פריעדענס-צייט — פערקעהרט, אלע פעלקער האבען זיך איבערגעגע - בען פון דער „בלוטיגער סעודה" און זיי-נען צום טויל געווארען קרבנות פון דער אימפעריאליסטישער „כאליערא".

די מלחמה האט זיי אבער אויך עשאל פון דער רוכטיגען „בערום" נעגען דער משוגעת-עפיזאדע, געגען דער בעסטיא - לישער פרעס-קראנקהייט.

און דעם לעצטען רעסערט מיט'ן ברכתי המזומן פון דעם גיפטגען מאלצייט האר-בען זיי שוין איבערגעלאזט פאר זייער מזומן „דיפלאמאטען" וועלכע פאר זיי נאכטראגאמישע פארטשעס זייערע.

אליין מזומן זיי ענדיגען דאס איינענעם פערקאבטען ווערסאיליער לאנטס. און זיי געניסען נעבאך זייערע איינענע מאכטס אזוי אונגערען, אזוי ציטערדיג, מיט א האלבען מויל.

זיי לעבען פון פערגיפטונגס-מאגיע... ארימער שלים-מזל'דיגער מזומן!...

ביים גלאקען טורעם

פון מ. ספעקטאר.

אין שטעדטעל ט—ן איז דאס געווען.

ביי נאכט. דאס גאנצע שטעדטעל איז שוין געשלאפען.

שטיל איז געווען, קיין שארף האט מען ניט געהערט, נאר צייטענווייז האט זיך געהערט דאס כאפען פון בחמות אין ציגען, וואס זיינען געלעגען און זיך אבגערוהט נעבען די חיילדף.

ניט געשלאפען איז נור דער אלטער ר' שכנא, וועלכער האט ליעב פון כמה ואחרון אריינצוקוקען אין א ספר נאכ-דעם ווען אלע אין שטוב לעגען זיך שלאפען.

ר' שכנא'ן האט די גאנצע שטאדט געהעגט.

ער האט פון תמיד אן געהאט אין מארק א גרויסע קראם, וואו זיין ווייב איז געזעסען. זי איז געווען די פרנסה געבערין אין ער איז ישעשדיג געזעסען אין בית המדרש און געלערענט.

זיין ווייב האט געזארגט פאר איהר מאן מיט די קינדער אויף דער וועלט און ר' שכנא האט געזארגט פאר זיין ווייב מיט די קינדער אויף יענער וועלט.

ר' שכנא האט ניט געוואוסט אז ווען זיין ניטעל זיצט אין קראם, קאן ער רוהיג זיצען איבער זיינע ספרים און לעזענען.

דאס גאנצע שטעדטעל איז געווען